

Ikke-vestlig minoritetsungdom og kriminalitet¹

Øystein Evensen

Denne artikkelen undersøker om ungdom med ikke-vestlig minoritetsbakgrunn har større sannsynlighet for å bli siktet for kriminalitet sammenlignet med ungdom uten innvandringsbakgrunn, ceteris paribus. Datamaterialet er en sammenstilling av ulike registre fra Statistisk sentralbyrå. I tillegg til informasjon om demografiske og sosiale risikofaktorer gir datamaterialet informasjon om ungdommene har blitt siktet i perioden 1997–2005 (N = 99 299). Resultatene viser relativt store variasjoner med hensyn til sannsynligheten for å bli siktet etter ungdommenes landbakgrunn. Enkelte minoritetsgrupper har signifikant lavere sannsynlighet for å bli siktet sammenlignet med majoritetsungdommen. Andre har signifikant større sannsynlighet for å bli siktet.

Selv om personer uten innvandringsbakgrunn står for majoriteten av kriminaliteten som registreres i Norge, er unge med ikke-vestlig minoritetsbakgrunn likevel overrepresentert blant dem som blir siktet for lovbrudd (Hustad 2007). Dette har ikke gått upåaktet hen i den norske offentligheten. Siden begynnelsen av 1990-årene har bekymringen knyttet til ikke-vestlig minoritetsungdom og kriminalitet blitt stadig tydeligere og tidvis grenset til hva Cohen (1972) omtaler som *moralsk panikk* – en ofte ubegrunnet og overdrevet frykt for forvitring av samfunnets normer. Det offentlige ordskiftet har nemlig i stor grad oversett at mye av forskjellen mellom minoritets- og majoritetsungdom kan forstås ut fra ulikheter i levekår og hvordan kjønn og alder er fordelt i befolkningen (Skarðhamar 2006). Formålet med denne artikkelen er å mer dyptgående undersøke forholdet mellom innvandringsbakgrunn og kriminalitet. Er det slik at ungdom med ikke-vestlig minoritetsbakgrunn har større sannsynlighet for å bli siktet enn ungdom uten innvandringsbakgrunn, når demografiske og sosiale risikofaktorer holdes likt?

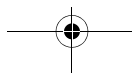
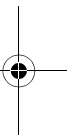
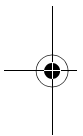

Spørsmålet blir besvart gjennom analyser av et utvalg på 99 299 ungdommer. Dette datamaterialet tillater analyser av større omfang og detalj enn de fleste foreliggende studier. Rikholdig informasjon om ungdommens sosiale bakgrunn kombineres med utfyllende informasjon om ungdommens demografi. Studien vil således komme langt på vei i å holde gruppene som sammenlignes, så like som mulig. Jeg vil i analysene også nyansere ungdommenes innvandringsbakgrunn etter enkeltland, der det er mulig. Statistisk sentralbyrå sine tall viser at det er relativt store variasjoner etter individers landbakgrunn i forbindelse med kriminalitet (Haslund 2004). Det foreligger imidlertid få studier om kriminalitet som gjør en detaljert kontroll for *både* ungdommens sosial bakgrunn og landbakgrunn. Nyere norske studier på andre innvandringsrelaterte temaer indikerer at det er gode grunner til å ta høyde for ulikhetene i innvandringskategorier som «ikke-vestlige første generasjonsinnvandrere» (personer som har innvandret til Norge) og «etterkommere» (født i Norge med foreldre som innvandret). Det er eksempelvis større variasjoner i skoleprestasjoner i videregående skole etter ungdommens landbakgrunn *blant* første generasjonsinnvandrere enn *mellom* majoritetsbefolkningen og første generasjonsinnvandrere (Fekjær 2007).

Gangen i artikkelen er som følger: Først tar jeg for meg noen teoretiske rammeverk for å forklare ungdomskriminalitet og hvorledes tidligere forskning står i forhold til dette rammeverket. Dernest redegjør jeg for hvilke data og metodiske tilnærminger som ligger til grunn for analysene. Deretter presenterer jeg resultatene, før jeg avslutningsvis gir en kort diskusjon av funnene.

Kriminalitetsårsaker for minoritetsungdom

«De er menn. De er unge. De er skoletapere. De bor i byer. De er sosiale tapere», var Christies (1982:98) karakteristikk av lovbrøyttere tidlig i 1980-årene. I den internasjonale forskningslitteraturen fremheves det fortsatt at levekårsproblemer og andre sosiale problemer øker enkeltpersoners sannsynlighet for å begå kriminalitet (Farrington 2003, Farrington og Brandon 2003, Sampson og Laub 1995). Hvorfor fører ulike levekårs- og sosiale problemer til kriminalitet, og hvordan står tidligere forskning i forhold til sentrale teorier på området?

Svakere sosial integrering

En teori er at det er lettere for personer med svake bånd til samfunnet å begå kriminalitet ettersom svakt integrerte personer ikke har internalisert fellesskapsfølelsen deltakelse i et samfunn gir (Hirschi 2001). Uten denne fellesskapsfølelsen vil terskelen for normbrudd være lavere (Skog 2006). Svakere sosial integrering kan relateres til svekkede levekår og deltakelse i arbeidsliv. Svakere integrering kan også knyttes til faktorer som ungdommens språkbeherskelse, nettverk og skoleprestasjoner.

Tidligere norske studier indikerer at ulikhet i sosial integrering kan forklare en del av ulikhetene i forekomsten av ungdomskriminalitet. Skarðhamars (2006) studie av ungdomskriminalitet i fødselskullet fra 1977 kartla blant annet betydningen av ungdommens generelle økonomiske situasjon, om de var integrert i arbeidsliv eller skole, og om de mottok sosialhjelp. Funnene viser at en del av forskjellen mellom minoritets- og majoritetsungdommen kan forklares av ulikheter i slike integreringsindikatorer, men at det fremdeles gjenstår ulikheter når analysene kontrollerer for disse faktorene (Skarðhamar 2006:29). En begrensning ved studien er imidlertid at samtlige ungdommer med innvandringsbakgrunn behandles som en grov analyseenhet under merkelappen «ikke-vestlige innvandrere». Basert på surveyene «Ung i Oslo 1996» og «Ung i Norge 2002» finner også Øia (2003, 2005) at forskjellen i kriminalitet ikke fullt ut kan forklares av at ikke-vestlige innvandrere er dårligere integrert i samfunnet enn majoritetsungdommen (2005:9). Øia går lenger enn Skarðhamars i nyanseringen av innvandringsgruppene og viser at det er variasjoner innad i minoritetsgruppen etter verdensregioner. Det er imidlertid knyttet usikkerhet til disse resultatene ettersom de baseres på selvrapportert kriminalitet.

Skandinaviske studier skisserer et likeartet bilde i forbindelse med betydningen av sosial integrering (Martens 1997, Martens og Holmberg 2005, Nielsen mfl. 2008). Svenske og danske analyser av offentlige data viser at ungdom som er født i ikke-vestlige land, og deres etterkommere i hovedsak er overrepresentert i siktelsesstatistikken. Denne overrepresentasjonen reduseres derimot når det tas høyde for ulikheter i henholdsvis sosial bakgrunn (Martens 1997, Martens og Holmberg 2005) og sosioøkonomiske faktorer som arbeidsledighet (Nielsen mfl. 2008).

Svakere sosialisering

Ungdommens sosialisering fremholdes som en annen mulig forklaring på kriminalitet. Her vektlegges særlig hvorledes sosiale omstendigheter påvirker enkeltindividers tilbøyeligheter til kriminalitet. I *sosial læringsteori* er hovedtanken at kriminell atferd, som mesteparten av menneskelig atferd, læres gjennom interaksjon med andre. Læringen foregår ved at man tilegner seg verdier og holdninger som fremmer kriminalitet, og/eller ved at man lærer seg teknikker og ferdigheter som kan nyttiggjøres ved lovbrudd (Sutherland mfl. 1970). Sosial interaksjon kan således bli en læringsprosess for kriminell atferd. Internasjonal forskning viser også at ungdom med kriminelle venner har betydelig større sannsynlighet for å begå kriminalitet (Kercher 1988, Elliot mfl.1985, Johnson 1979).

Kontrollteori vektlegger at kriminelle handlinger ligger naturlig for mennesker, og teoretiserer rundt hvorfor folk *ikke* blir kriminelle (Hirschi 2001). Forklaringen på at majoriteten tøyer disse medfødte tilbøyelighetene, er at vi i oppveksten lærer *selvkontroll*. Eksempelvis ved at foreldre irrettesetter barn som tar seg til rette (Skog 2006). Gottfredson og Hirschi (1990:94–108) peker på familiestørrelse, tilknytning til foreldre, foreldres gjenkjennelse av og sanksjonering mot normbrudd, familiestabilitet og foreldres kriminalitet som viktige familiære indikatorer på graden av uformell kontroll og predikatorer for kriminalitet. Denne relasjonen mellom familieforhold og kriminalitet er veletablert i internasjonal forskning (Sampson og Laub 1995). I Norge har Øia (2003, 2005) konkludert med at «strukturell nærhet og høy grad av uformell kontroll i hjemmet» reduserer risikoen for asosialitet.

Ungdommens innvandringshistorie kan medføre svekkede sosialiseringprosesser, både i form av svekket kontroll i familien og læringsprosesser. Mange ungdommer som kommer til Norge, har opplevd krig på nært hold selv, og enkelte kommer til Norge uten foreldre og nærmeste familie. Enkelte har også bakgrunn som barnesoldater (Kuvoame 2005). Foreldrene til ungdommene kan også være preget av omstendighetene knyttet til å emigrere til et nytt land, noe som kan påvirke familieforholdene ungdommene vokser opp i. Det er store forskjeller i innvandringshistorikken til innvandringsbefolkningen i Norge, med ulike årsaker og motiver for innvandring (Kjeldstadli 2003). Dette kan være en av grunnene til at vi observerer relativt store forskjeller innad i innvandringsbefolkningen, blant annet i skoleprestasjoner (Fekjær 2007), arbeidsmarkedstilpasning (Drange 2007) og demokratisk deltakelse (Rogstad 2007). Uten å si noe om hvorfor det er slik, viser kriminalstatistikken at personer med bakgrunn fra Gambia, Irak og Somalia er overrepresentert blant dem som er straffet (Haslund 2004:124). Øia finner

variasjoner etter verdensregion i sin studie, her er det særlig ungdom med bakgrunn fra afrikanske og østeuropeiske land som er overrepresentert når det gjelder kriminell atferd (Øia 2003:143). Variasjonene kan henge sammen med ulikheter knyttet til ungdommens eller foreldres innvandringshistorie. Studier fra Danmark viser også store forskjeller i forekomsten av kriminalitet etter ungdommens landbakgrunn. Eksempelvis er ungdom med opprinnelse fra Kina, Thailand og Filippinene underrepresentert i kriminalstatistikken relativt til majoritetsbefolkningen. Andre enkeltland, blant annet Libanon, Pakistan og Marokko, er derimot overrepresentert (Nielsen mfl. 2008). I Sverige er ungdom med bakgrunn fra nordafrikanske land overrepresentert i kriminalstatistikken relativt til andre ikke-vestlige ungdommer (Martens og Holmberg 2005).

Kulturelt krysspress og subkulturer

Den gjengse oppfatningen om at minoriteter begår mer kriminalitet *fordi* de har en kulturell bakgrunn som leder til kriminalitet, møter lite støtte i tidligere norske studier (Hustad 2007, Prieur 2004, Øia 2005, Wikan 1995). Kulturrelaterte mekanismer tillegges derimot en viss forklaringskraft, men fokuset er ikke på ungdommens bakgrunnskultur *per se*. Tidligere studier konsentrerer seg snarere om hvorledes ungdommene behersker å forholde seg til to forskjellige kulturer i oppveksten. I dette spenningsfeltet vil det blant annet kunne oppstå konflikter med foreldre (Prieur 2004). Her kan ungdom, og særlig etterkommere, bli stående i en lojalitets- eller identitetskrise mellom to kulturer (Øia 2003, Prieur 2004). Tidligere studier viser at ikke-vestlige etterkommere er mer kriminelle enn ungdom som selv har innvandret til Norge (Skarðhamar 2006). Det samme viser studier fra Danmark og Sverige (Martens og Holmberg 2005, Nielsen mfl. 2008). Foreliggende norsk forskning tegner derimot et noe tvetydig bilde om dette skyldes kulturelle identitets- og lojalitetskriser hos ungdommen. Øia finner at «alle typer forklaringer som tar utgangspunkt i at innvandrerungdom befinner seg i et krysspress mellom flere kulturer [...], [har] liten forklaringskraft» (2003:349). Prieur (2004) antyder derimot at balansegangen mellom to ulike kulturer kan være av betydning, og at etterkommerne som ikke behersker denne balansegangen, skyves mot marginaliserte subkulturer. Slike subkulturer kan bære preg av en opplevelse av fremmedgjøring fra det norske samfunnet (Prieur 2004:110).

Typisk for subkulturer er at medlemmene skaper seg en identitet ved å aktivt uttrykke motstand mot det etablerte. Ofte vil strategiene som benyttes innen subkulturer, bære preg av å være lovstridige. Pedersen og Sandberg

(2006) beskriver slike subkulturer blant minoritetsungdom som henger i området rundt Akerselva i Oslo (2006:62). Miljøet preges av en røff gatekultur, med vold, rus og ran som vanlige innslag i ungdommenes hverdag. De som vanker i disse miljøene, skaper seg makt og respekt i gatekulturen ved å kommunisere såkalt *gatekapital*. Å opparbeide seg gatekapital foregår blant annet gjennom slåsskamper og annen lovstridig atferd, som gir den enkelte et rykte på gata (2006:212). En annen viktig del av gatekapitalen er hvordan ungdommen iscenesetter seg som stereotypiske «farlige innvandrere» (2006:38–40). Her er elementer som måter å snakke på, måter å hilse på og hvem ungdommen kjenner, viktige (2006:32–34).

Formell kontroll

Ulikheter i kriminalitetsrater gjenspeiler ikke nødvendigvis at minoritetsungdom begår mer kriminalitet enn majoritetsungdom. Funnene fra kriminalstatistikken kan også bety at synlige minoriteter utsettes for mer formell kontroll (Christie 1993, Høigård 1997). Årsaken til at minoritetsungdom eventuelt utsettes for mer kontroll, kan ligge i at politiet når de først vet at minoritetsungdom oftere siktes, kan betrakte det som «statistisk fornuftig» å kontrollere minoritetsungdom oftere. I så fall dreier det seg om en form for *statistisk diskriminering* (Arrow 1973). Det kan også tenkes at ikke-vestlige minoriteter med sin synlige minoritetsbakgrunn utløser fordomsfulle stereotyper hos enkelte håndhevende myndigheter (Devine 1989), som kan øke ikke-vestlige minoriteters risiko for å bli oppdaget.

Det er ikke empirisk dokumentert i hvilken grad minoritetsungdom faktisk utsettes for mer formell kontroll enn majoritetsungdom i Norge. En rekke britiske studier indikerer at personer med synlig minoritetsbakgrunn er mer utsatt for såkalte «stop and search» fra politiet enn majoritetsungdommen (Choong 1997, Hallsworth 2006). Hvorvidt disse funnene er overførbare til norske forhold, er derimot usikkert. Det foreligger imidlertid noen kvalitative norske studier om dette. Sollund (2007) finner i sin feltstudie av forholdet mellom ikke-vestlige minoriteter og politiet at politibetjenter stadig opplever å bli beskyldt for rasisme av personer med ikke-vestlig minoritetsbakgrunn. Dette kan, ifølge Sollund, øke konfliktnivået mellom politiet og minoritetsbefolkningen, noe som i sin tur kan gjøre at politiet møter minoriteter med et høyere beredskapsnivå (2007:186). På den andre siden finner samme studie at minoritetsungdom tidvis opplever politiets handlinger som diskriminerende (2007:72–77). OMOD (2006) har samlet minoritetsungdoms erfaring med å vokse opp i Norge, og mange av historiene bar preg av

erfaringer med diskriminering fra både politiet og andre samfunnsinstitusjoner som skolen (OMOD 2006). Lignende historier beskrives av Sandberg og Pedersen (2006) og av Prieur (2004). Finstads (2000) parafrasering av historien om mannen med afrikansk bakgrunn som ble stoppet 17 ganger av politiet i løpet av en dag med ny sykkel, kan også gi et mulig innblikk i hverdagen ungdom med synlig minoritetsbakgrunn møter i Norge.

Data og metode

Datamaterialet består av samtlige ungdom med barnevernstiltak i perioden 1997–2005 samt et tilfeldig utvalg på 150 000 observasjoner fra befolkningen med lik alders-, kjønns- og bostedsfordeling som barnevernsutvalget². Dette utvalget avgrenses og modifiseres imidlertid på flere måter for å belyse denne artikkelens tema. For det første vektet utvalget slik at barnevernsklienter ikke blir overrepresentert. For det andre avgrenses utvalget til personer som er født i perioden 1977–1992. Det vil si personer som i perioden 1997–2005 var i aldersspennet 5 til 28 år. For det tredje inkluderes kun forbrytelser begått av personer i alderen 13 til 20 år, ettersom denne artikkelen ser på kriminalitet blant ungdom. For det fjerde gjør jeg innskrenkninger med hensyn til ungdommens debut og etter meldingsinstans i barnevernet. Disse avgrensingene kommer jeg tilbake til i beskrivelsen av de mellomliggende uavhengige variablene.

I tillegg til opplysninger om hvem som er blitt siktet for lovbrudd, gir dataene informasjon om ungdommens demografi, foreldre, familiesituasjon og ungdommens barnevernskarriere. Datamaterialet inkluderer kun personer som er registrert som bosatt i Norge. Utvalgets kjønns- og aldersfordeling avviker noe fra populasjonsfordelingen, med flere gutter og en noe venstreskjev (for lav) aldersfordeling. Utvalget bør likevel gi et godt nok utsnitt av ungdomsbefolkningen i Norge ettersom avvikene ikke er spesielt store. Totalt gir datamaterialet et utvalg på 99 299.

Operasjonalisering av kriminalitet

I denne studien forholder jeg meg til en juridisk definisjon av kriminalitet. En siktelse innebærer at personen har en rettskraftig avgjørelse mot seg etter endt etterforskning. Personer som har hatt status som siktede i løpet av etterforskningen, men som ikke hadde status som siktet ved avsluttet etterforskning, telles ikke i statistikken. Siktelser er følgelig ikke synonymt med

straffeprosessloven § 82. En siktelse innebærer heller ikke at straffespørsmålet nødvendigvis er endelig avgjort i rettsystemet. Personer som er siktet for flere lovbrudd i løpet av perioden 1997–2005, telles kun én gang i statistikken. Her er det lovbruddet som gir strengest straff etter norsk lov, som registreres (SSB 2008b). I artikkelen skilles det mellom personer som er siktet, og dem som ikke er siktet. Det dikotome målet måler kun forbrytelser og inkluderer eksempelvis ikke brudd på særlover som vegtrafikkloven og fremmedloven.³

Innvandringsbakgrunn og fødeland

Den mest sentrale uavhengige variabelen i denne studien er ungdommenes *landbakgrunn* og *innvandringsbakgrunn*. Jeg har valgt å konsentrere meg om ungdom med bakgrunn fra *ikke-vestlige land*.⁴ Her vil jeg skille mellom dem som er *født i Norge* med to utenlandskfødte foreldre fra ikke-vestlige land (etterkommere av innvandrere), og dem som selv har *innvandret til Norge* (førstegenerasjonsinnvandrere). Jeg har ikke tilgang på informasjon om ungdommens innvandringsårsak (eks. familiegjennforening, humanitært grunnlag). Førstegenerasjons- og etterkommergruppen deles videre inn etter enkeltland. Antallet tilgjengelige observasjoner legger begrensninger på hvilke enkeltland det er statistisk forsvarlig å inkludere i analysene. Jeg har her satt grensen til minst 100 observasjoner for at ett enkelt land skal analyseres som en egen enhet. Ungdom med bakgrunn fra land med færre enn 100 observasjonseenheter kategoriseres etter verdensregion og blir omtalt som «øvrige land». *Tabell 1* gir frekvensfordelingen etter denne inndelingen og aldersfordelingen for de ulike gruppene.

Tabell 1 Fordeling av utvalget etter landbakgrunn og gjennomsnittsalder, standardavvik i parentes

	N	Gj.snitt alder (std.a.)
Majoritetsbakgrunn	85 750	14,8 (4,1)
Etterkommere:		
Øst-Europa	198	13,4 (4,2)
Marokko	130	13,7 (3,8)
Afrika øvrige land	189	11,8 (3,1)
India	141	13,5 (3,5)

Pakistan	702	14,1 (3,9)
Vietnam	335	12,6 (3,2)
Asia øvrige land	655	12,2 (3,2)
Latin-Amerika	300	13,6 (3,4)
Førstegenerasjon		
Serbia	755	14,5 (3,9)
Bosnia-Hercegovina	589	15,3 (4,0)
Øst-Europa øvrige land	1799	17,1 (4,4)
Marokko	173	16,3 (4,4)
Somalia	1082	15,2 (3,4)
Afrika øvrige land	1040	15,7 (4,1)
Sri Lanka	357	16,0 (3,5)
India	134	17,7 (4,2)
Irak	973	14,4 (3,7)
Iran	612	15,2 (3,7)
Pakistan	406	16,7 (3,8)
Vietnam	330	17,2 (3,8)
Asia øvrige land	2063	16,1 (4,2)
Chile	246	17,2 (3,3)
Latin-Amerika øvrige land	340	16,6 (4,3)
Totalt hele utvalg	99 299	15,2 (4,1)

Andre uavhengige variabler

Av andre uavhengige bakenforliggende variabler kontrolleres det for ungdommens bosted, kjønn og alder. Det er en rekke grunner til å justere for disse demografiske variablene: Kriminalitet er blant annet et fenomen som er typisk for større byer (Henggeler 1989), samt at gutter er hyppigere representert i siktelsesstatistikken (SSB 2008). Minoritetsbefolkningen har også en større andel bosatt i byer enn majoritetsbefolkningen (Henriksen 2007). Blant ungdommene som er bosatt i Oslo, vil jeg også skille mellom dem som er bosatt i øst og i vest, ettersom det er ulikhet i kriminalitetsrater etter disse geografiske skillelinjene. Med hensyn til alder inkluderes dette som en kon-

trollvariabel fordi tidligere forskning viser variasjoner i siktelser etter ungdommens alder (Haslund 2004) samt at aldersfordelingene er ulike i gruppene som sammenlignes her (jf. tabell 1). Ettersom siktelser måles i perioden 1997–2005 og alder for siktelser avgrenses til aldersspennet 13–20, vil ungdommene ha ulik eksponeringstid for kriminalitet etter når de ble født. Ved å kontrollere for alder i analysene justeres det for ulik eksponeringstid.

Av mellomliggende variabler inkluderes om og hva foreldrene mottar av sosialhjelp, som et mål på familiens økonomiske situasjon, ettersom sosialhjelp kan betraktes som et slags fattigdomsmål (Fløtten mfl. 2001). Sosialhjelp deles videre inn etter om foreldrene har mottatt sosialhjelp i kortere eller lengre tid enn tolv måneder (langtidsmottakere versus begrenset sosialhjelp). Hvorvidt foreldrene til ungdommen har skilt eller separert seg i løpet av perioden 1997–2005, og hvorvidt foreldrene er døde, inkluderes for å gi en indikasjon på familiens sosiale stabilitet. Foreldrenes utdanning inkluderes også, målt ut fra foreldrenes høyeste utdanningsnivå i 2005.

Barnevernsvariabelen blir en slags hybrid med hensyn til hvilke mekanismer den måler; ungdommen som har vært barnevernsklinter, er en meget selektert gruppe med hensyn til en rekke risikofaktorer for kriminalitet (Clausen og Kristoffersen 2008). Det er således metodiske utfordringer knyttet til årsaksrekkefølgene når jeg justerer for betydningen av barnevernskarriere. Det er rimelig å anta at ungdommens kriminalitet kan være en av årsakene til at ungdommen er under barnevernstiltak. Ettersom data om siktelser starter i 1997, vet vi ikke om ungdommene som debuterte i barnevernet før 1997, er i barnevernet fordi de ble siktet. For å bøte på dette årsaksrekkefølgeproblemet er ungdommene som debuterte i barnevernet før 1997 og årene før de ble siktet, tatt ut av analysene. Dataene tillater derimot ikke å skille mellom om ungdommene debuterte i barnevernet først, eller om de ble siktet først, hvert enkelt år. For å redusere denne usikkerheten har jeg tatt ut ungdommene som hadde politiet som viktigste meldingsinstans til barnevernet. Tabell 2 gir en oversikt over hvordan de uavhengige variablene fordeler seg i utvalget.

Resultater

Jeg bruker to analytiske tilnærminger i denne artikkelen. Først viser jeg prosentandelen siktede uten å justere for andre variabler. Deretter benytter jeg meg av binær multippel logistisk regresjonsanalyse for å vise ungdommens sannsynlighet for å bli siktet, justert for bakenforliggende og mellomliggende risikofaktorer. Resultatene gjengis som oddsrater i tabellene. Jeg vil

imidlertid også kommentere og fremstille disse resultatene i prosentvise sannsynligheter (andeler) i teksten⁵.

Tabell 2 Fordeling av utvalget etter øvrige uavhengige variabler

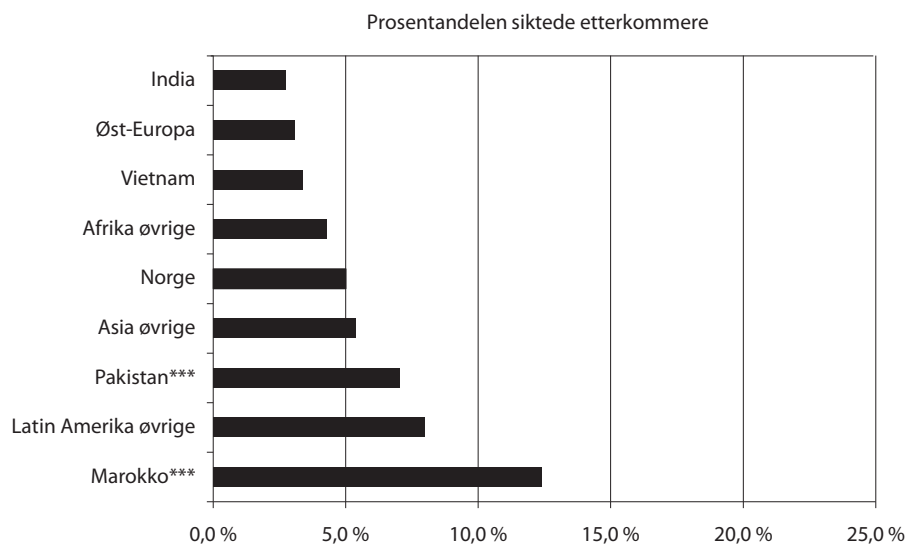
	N	% av utvalget
Bosted:		
Oslo ellers	4886	4,9 %
Oslo Øst	6059	6,1 %
<i>Kommunestørrelse:</i>		
10 000 og mindre	25 599	25,7 %
10–20 000	19 850	20,0 %
20–40 000	17 462	17,6 %
40 000 og mer	25 443	25,6 %
Foreldres utdanning		
Ungdomskole	13 118	13,2 %
Videregående skole	45 297	45,6 %
Universitetsutdanning	31 480	31,7 %
Forskerutdanning	797	0,8 %
Uoppgitt utdanning	8607	8,6 %
Familieforhold:		
Skilte eller separerte foreldre	34 518	34,9 %
Død far	3329	3,4 %
Død mor	1654	1,7 %
Barneverns klient	8043	8,1 %
Sosialhjelp		
Begrenset	11 671	11,8 %
Langtidsmottaker	10 862	11,0 %
Kjønn		
Gutter	52 589	53,0 %
Jenter	46 710	47,0 %

I perioden 1997–2005 ble 5 prosent av majoritetsungdommen siktet for en eller flere forbrytelser. Tilsvarende andeler for etterkommere og førstegenerasjonsinnvandrere er henholdsvis 5,9 og 5,3 prosent. Ulikhetene i forekomsten av kriminalitet mellom majoritetsungdom, førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere er med andre ord små. Forskjellen mellom førstegenerasjonsinnvandrere og majoriteten er heller ikke statistisk signifikant ($p > 0,05$). Andelen siktede for *samtlig*e ungdommer i løpet av perioden er 5,1 prosent.

Store landforskjeller

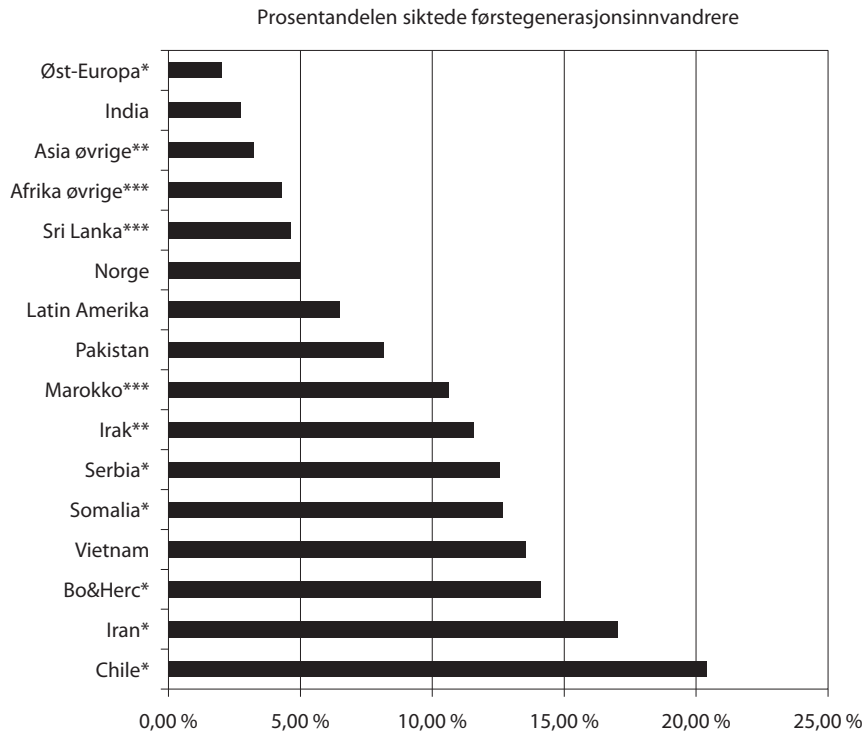
Inndelingen førstegenerasjon og etterkommere gir et grovt bilde av hvorledes siktelsesfordeler seg blant ungdom. Dette skillet er imidlertid ikke nødvendigvis analytisk hensiktsmessig ettersom det kan være store variasjoner i disse gruppene. I *figur 1a og 1b* (under) fremstilles derfor prosentandelen siktede etter enkeltlandene med flere enn 100 observasjoner i utvalget, og for verdensregioner der det er færre enn 100 observasjoner.

Figur 1a Sammenligning av prosentandelen siktede blant etterkommere med foreldre som har innvandret fra ulike land og verdensregioner

Note: Signifikanstest av forskjell mellom andel siktede med ulik landbakgrunn/ verdensregionsbakgrunn og majoritetsungdom * p-verdi < 0,001, **p-verdi < 0,01, *** p-verdi < 0,05.

Figur 1b Sammenligning av prosentandelen siktede blant førstegenerasjonsinnvandrere fra ulike land og verdensregioner

Note: Signifikantstest av forskjell mellom andel siktede med ulik landbakgrunn/ verdensregionsbakgrunn og majoritetsungdom * p-verdi < 0,001 ** p-verdi < 0,01 *** p-verdi < 0,05.

Vi ser både i figur 1a og 1b at det er relativt stor variasjon i kriminalitet både blant førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere. I figur 1a, som viser andelen siktede blant etterkommere, ser vi at det kun er ungdom med marokkanske og pakistanske foreldre som statistisk sett skiller seg fra majoritetsungdommen. Her har marokkansk ungdom størst sannsynlighet for å bli siktet, med en andel på litt i overkant av 12 prosent siktede. Til sammenligning er som skrevet den tilsvarende andelen for ungdom uten innvandringsbakgrunn 5 prosent. Pakistansk etterkommerungdom skiller seg i mindre grad fra majoritetsungdommen, med en andel på 7 prosent siktede.

Blant førstegenerasjonsinnvandrere ser vi i figur 1b flere signifikante resultater. Her er det ungdom med bakgrunn fra Chile som har høyest sannsynlighet for å bli siktet, med en andel siktede på 20 prosent. Ungdom som

innvandret fra Iran, har nest høyest sannsynlighet for å bli siktet, med 17 prosent siktede ungdommer. Bosnia-Hercegovina og Vietnam følger deretter med rundt 14 prosent siktede. Videre ser vi at andelen siktede blant ungdom fra Somalia, Serbia, Marokko og Irak ligger mellom 12 og 10 prosent. Pakistansk ungdom med førstegenerasjons innvandringsbakgrunn skiller seg, i likhet med pakistanske etterkommere, mindre fra ungdom uten innvandringsbakgrunn, med 8 prosent siktede. Det vil si at pakistansk ungdom i utgangspunktet har 3 prosentpoeng flere siktede enn majoritetsungdommen. På den andre siden av skalaen ser vi at ungdom som innvandret fra India og Sri Lanka, har desidert lavest siktelsesrisiko. De skiller seg imidlertid ikke signifikant fra ungdom uten innvandringsbakgrunn. Blant grupperingene av land med færre enn 100 observasjoner finner vi at østeuropeisk og asiatisk ungdom har en signifikant lavere andel siktede sammenlignet med majoritetsungdommen.

Justering for risikofaktorer reduserer forskjellene

Resultatene som så langt er gjengitt, viser *bruttotallene* av ungdommenes innvandringsbakgrunn på sannsynligheten for å bli siktet. Det vil si hvordan minoritetsungdommen rent deskriptivt fordeler seg andelsmessig etter siktelser. Demografiske og sosiale faktorer som kan påvirke ungdommens kriminalitetsrisiko, inkluderes i *tabell 3*.

Tabell 3 Binær logistisk regresjonsanalyse med odds (konstant) og odds-ratio ($\exp(B)$) for å bli siktet

	Modell 1	Modell 2
	$\exp(B)$	$\exp(B)$
Etterkommere		
Øst-Europa	0,61	0,56
Afrika	0,85	0,93
Asia	1,08	1,10
Latin-Amerika	1,65	1,42
Marokko	2,68***	1,84
India	0,75	1,10
Pakistan	1,44***	1,38

Vietnam	0,66	0,48***
Førstegenerasjonsinnvandrere		
Øst-Europa	0,40*	0,52*
Afrika	0,85	0,70***
Asia	0,64*	0,67**
Latin-Amerika	0,57	0,63
Serbia	2,72*	1,99**
Bosnia-Hercegovina	3,11*	2,07**
Marokko	2,26***	2,45***
Somalia	2,76*	2,31*
Sri Lanka	0,92	0,55***
India	0,53	0,72
Irak	2,48*	1,64**
Iran	3,90*	2,30*
Pakistan	1,69***	1,39
Vietnam	2,97*	1,47
Chile	4,87*	3,66*
Demografiske variabler:		
Kjønn (jente = 1)		0,24*
Alder (13 år ref)		1,14*
Bosted (ref: 10-20.000):		
Oslo ellers		0,78**
Oslo Øst		1,38***
Kommunestørrelse:		
10 000 og mindre		0,69*
20–40 000		0,79**
40 000 og mer		0,84***
Foreldres utdanning (ref: vgs)		
Ungdomskole		1,31*
Universitetsutdanning		0,71*

Forskerutdanning		0,55**
Uoppgitt utdanning		0,46*
Familieforhold:		
Skilte eller separerte foreldre (1 = ja)		1,68*
Død far		1,08
Død mor		0,84
Barneverns klient (1 = ja)		6,69*
Sosialhjelp (ref: ingen stønad)		
Begrenset		1,38*
Langtidsmottaker		1,31*
Konstant	0,05	0,06
-2LL (log likelihood)	40089,90	33858,8
p-verdi modellendring	~	***
Antall observasjoner (N)	99 299	99 299

* p-verdi < 0,001, ** p-verdi < 0,01, *** p-verdi < 0,05.

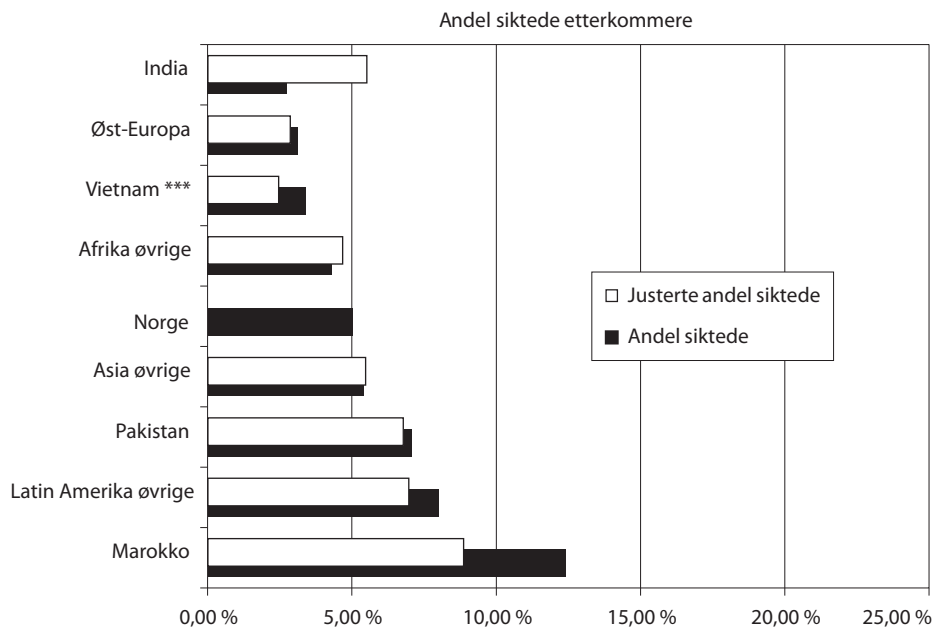
Ref kategori modell 2: Uten innvandringsbakgrunn, gutt, 13 år, bor i kommune med 10–20 000 innbyggere, foreldre videregående utdanning, uskilte levende foreldre som ikke mottar sosialhjelp, ikke barneverns klient.

Modell 1 viser i praksis samme resultatene som er gjengitt i figur 1a og 1b dersom oddsratene omregnes til andeler. Jeg vil følgelig ikke eksplisitt kommentere resultatene fra modell 1, men heller sammenligne dem med resultatene fra den multivariate analysene som gjengis i *modell 2* (tabell 3).

Vi ser i modell 2 at både demografiske og sosiale faktorer generelt sett påvirker ungdommens sannsynlighet for å bli siktet. Av demografiske variabler, det vil si alder, kjønn og bosted, er det ungdommens kjønn og bosted som har størst betydning. Her er det gutter og ungdom bosatt på østkanten av Oslo som imøteser særlig høy risiko for å bli siktet for en forbrytelse. Av de mellomliggende sosiale risikofaktorene er det hvorvidt ungdommen har vært i barnevernet eller ikke, som har størst effekt på sannsynligheten for å bli siktet. Mer presist har ungdom som har vært barneverns klienter i løpet av perioden 1997–2005, 6,6 ganger høyere odds for å bli siktet sammenlignet med ungdom som ikke har vært i kontakt med barnevernet.⁶ Dette funnet kommer jeg imidlertid tilbake til i avslutningen av artikkelen.

Mer interessant for temaet i denne artikkelen er nemlig hvilken betydning en justering for ulikheter i sosiale og demografiske risikofaktorer har for forskjellene i kriminalitet mellom de ulike innvandringsgruppene og majoritetsungdommen. Dette belyses i *figur 2a og 2b* i predikerte prosentvise sannsynligheter for å bli siktet. Resultatene i disse figurene viser altså, basert på resultatene fra regresjonsanalysen, hvor stor andel siktede det er i de ulike gruppene dersom vi justerer for at innvandringsgruppene er mer utsatt for demografiske og sosiale risikofaktorer.

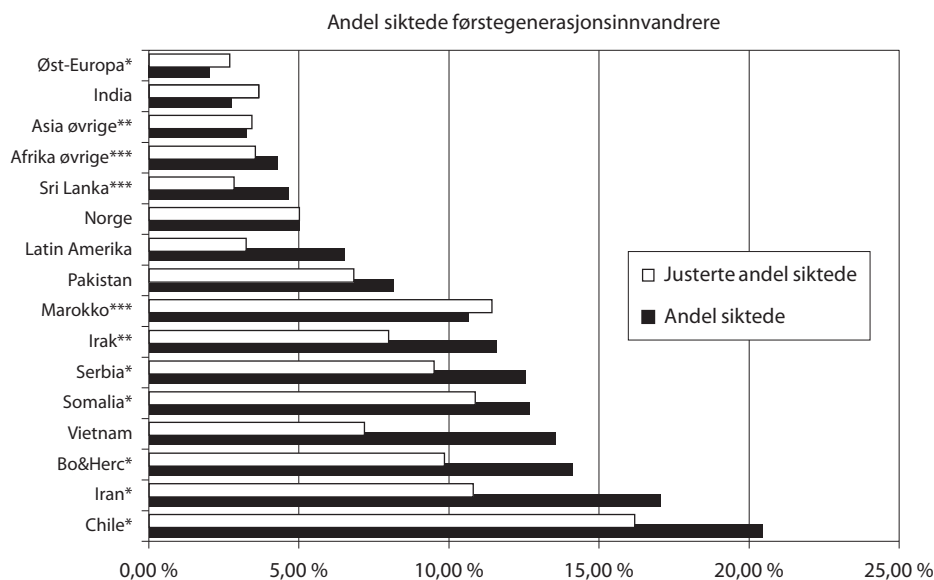
Figur 2a Sammenligning av predikerte prosentandeler siktede blant etterkommere med foreldre som har innvandret fra ulike land og verdensregioner

* p-verdi < 0,001, **p-verdi < 0,01, *** p-verdi < 0,05.

Forklaring av figur: De justerte andelene (hvit søyle) viser hvor stor andel som hadde vært siktet i de ulike innvandringsgruppene dersom de hadde hatt samme gjennomsnittsverdier på de uavhengige variablene som majoritetsungdommen har. De delvis tildekkede sorte søylene viser de faktiske andelene siktede i hver gruppe som også er gjengitt i figur 1 og 1b.

Figur 2b Sammenligning av predikerte prosentandeler siktede blant førstegenerasjonsinnvandrere fra ulike land og verdensregioner

* p-verdi < 0,001, ** p-verdi < 0,01, *** p-verdi < 0,05.

Forklaring av figur: De justerte andelene (hvit søyle) viser hvor stor andel som hadde vært siktet i de ulike innvandringsgruppene dersom de hadde hatt samme gjennomsnittsverdier på de uavhengige variablene som majoritetsungdommen har. De delvis tildekkede sorte søylene viser de faktiske andelene siktede i hver gruppe som også er gjengitt i figur 1a og 1b.

Hovedtendensen i figur 2a og 2b er at forskjellene i andelen siktede blir mindre når analysene justerer for ulikheter i bakenforliggende og mellomliggende risikofaktorer. Generelt kan dette tyde på at deler av minoritetsungdommens andelsmessig overrepresentasjon som siktede kan forklares av at de er mer utsatt for risikofaktorer for kriminalitet enn ungdom uten innvandringsbakgrunn.

Mer presist ser vi at blant *etterkommerungdom*, gjengitt i figur 2a, har ingen av etterkommergruppene signifikant høyere sannsynlighet for å bli siktet sammenlignet med majoritetsungdommen. Ungdom med foreldre født i Vietnam har imidlertid signifikant *lavere* sannsynlighet for å bli siktet enn majoritetsungdommen i den justerte analysen.

Interessant er det også at ungdom med marokkansk og pakistansk opprinnelse ikke lenger har signifikant større sannsynlighet for å bli siktet når analysene justerer for ulikheter i mellomliggende risikofaktorer.

I figur 2b ser vi tydeligere at betydningen av landbakgrunn blir mindre blant ungdom med førstegenerasjons innvandringsbakgrunn. Ungdom fra Sri Lanka har her signifikant *lavest* sannsynlighet for å bli siktet av samtlige enkeltland, med 2,8 prosent siktede i den justerte analysen. Vi ser også at ungdom med bakgrunn fra landene kategorisert etter verdensregioner, med unntak av latinamerikanerne, har signifikant lavere andeler siktede sammenlignet med majoritetsungdommen i den justerte analysen. Her er det ungdom med bakgrunn fra østeuropeiske land som har lavest sannsynlighet for å bli siktet.

Flere av minoritetsgruppene er imidlertid, som vi ser i figur 2b, fremdeles overrepresentert som siktede relativt til majoritetsungdom. Hovedtrekket for disse grupperingene er derimot at forskjellene blir betydelig mindre i en justert analyse. Ungdom som innvandret fra Chile, har fremdeles signifikant størst sannsynlighet for å bli siktet, med andel siktede på 16 prosent. Ungdom med bakgrunn fra Iran har også betydelig lavere sannsynligheten for å bli siktet. Iransk ungdom er imidlertid fremdeles overrepresentert med 11 prosent siktede når bakenforliggende og mellomliggende risikofaktorer holdes likt. Denne reduksjonen i sannsynligheten for å bli siktet relativt til majoritetsungdommen ser vi også blant de øvrige gruppene som er overrepresentert som siktede. Ungdom fra Bosnia-Hercegovina, Serbia og Somalia reduserer alle andelen siktede når vi kontrollerer for ulikheter i sosiale og demografiske faktorer. Størst er imidlertid reduksjonen for ungdom fra Vietnam som halverer andelen siktede, og som ikke lenger skiller seg signifikant fra majoritetsbefolkningen. Interessant er det også at pakistanske førstegenerasjonsinnvandrere heller ikke skiller seg signifikant fra majoritetsbefolkningen i den justerte analysen.

På den andre siden blir forskjellene til majoritetsungdommen noe større for ungdom som innvandret fra Marokko, i den utvidede analysen. Årsaken til det er mest sannsynlig at det er flere jenter enn gutter i denne gruppen i mitt utvalg. Jenter er, som vi ser i modell 2, generelt atskillig mindre kriminelle enn gutter. Når resultatene justerer for denne positive kjønnseffekten for marokkanerne, øker også andelen siktede i gruppen.

Diskusjon

Denne artikkelen har undersøkt om ungdom med minoritetsbakgrunn har større risiko for å bli siktet enn ungdom uten minoritetsbakgrunn, og hvordan forskjellene i kriminalitetsrater endres når ungdommen holdes like med hensyn til demografiske og sosiale risikofaktorer. Et hovedfunn er at mino-

ritetsungdom som gruppe bare har marginalt større sannsynlighet for å bli siktet sammenlignet med majoritetsungdommen.

Analysene har videre vist at minoritetsungdom fra enkelte land og verdensregioner i utgangspunktet har *lavere* siktelsesrisiko sammenlignet med majoritetsungdommen. Andre minoritetsgrupper har imidlertid *høyere* siktelsesrisiko. Disse forskjellene blir betydelig mindre når analysene justerer for ulikheter i risikofaktorer. For ungdom fra enkelte land og verdensregioner forsvinner forskjellene helt. Andre ikke-vestlige minoritetsungdom har imidlertid signifikant større sannsynlighet for å bli siktet også når analysene justerer for ulikheter i demografiske og sosiale risikofaktorer. Et viktig poeng er imidlertid at størrelsen på forskjellene i forekomsten av kriminalitet i stor grad varierer med ungdommens landbakgrunn. For noen av landene som estimeres til å ha en signifikant høyere siktelsesrate, er forskjellene til majoritetsbefolkningen relativt beskjedne.

Hvor ble det av forskjellene?

Et hovedtrekk ved resultatene er altså at sannsynligheten for at minoritetsungdom opplever å bli siktet, relativt til majoritetsungdommen, i hovedsak blir mindre når analysene justerer for ulikheter i demografiske og sosiale risikofaktorer. Dette er i tråd med tidligere funn (Skarðhamar 2006, Øia 2003, 2005). Det tyder også på at sammenhengen mellom ungdommens innvandringsbakgrunn og siktelser til dels er et produkt av at de er mer utsatt for mekanismer som øker risikoen for å bli siktet.

Av samtlige variabler er det variabelen som måler hvorvidt ungdommen har vært barnevernsklient eller ikke, som bidrar desidert mest til å forklare forskjellen i siktelser mellom ungdom med og uten innvandringsbakgrunn. Å ha vært i barnevernet i løpet av perioden er som skrevet av stor betydning for sannsynligheten for å bli siktet. Lignende funn avdekkes også i tidligere studier (Clausen 2004). Årsaken til at denne variabelen har så mye å si for forskjellene i analysemodellene, er at ungdom med ikke-vestlig bakgrunn er oftere mottakere av barnevernstiltak (Kalve 2004).

Hva som er årsaken til at barnevernskarrierer er såpass sterkt relatert til kriminalitet, er ikke like åpenbart. Etersom kausalitetsforutsetningen knyttet til denne variabelen ikke er oppfylt i studien, kan vi ikke si noe sikkert om årsaksforholdet knyttet til ungdommens barnevernskarriere. Det analysen derimot viser, er en sterk korrelasjon mellom barnevern og kriminalitet. Barnevernsklienter opplever mest sannsynlig en akkumulering av en rekke ulike faktorer som sammen, og separat, øker sannsynligheten for å bli siktet. Det er

rimelig å anta at sosiale mekanismer som kan knyttes til barnevernsungdommens ustabile oppvekst og familieforhold, kan forklare deler av den økte kriminalitetssannsynligheten. *Sosial kontrollteori* og *sosial læringsteori* bidrar således med mulige delforklaringer på denne korrelasjonen. Mange barneverns klienter vil vokse opp under mer usikre familieforhold og relasjoner til foreldre og foresatte enn andre ungdommer (Kristoffersen og Clausen 2008). Dette kan redusere graden av uformell kontroll i familien, som tidligere forskning har vist kan være av betydning for kriminalitet (Øia 2005). Barneverns klienter vil også kunne lære negativ atferd av foreldre i oppveksten, som igjen vil kunne lede til kriminalitet i løpet av ungdomstiden (Sutherland mfl. 1970).

Hvorfor har enkelte grupper større risiko?

Vi kan ikke med dette datamaterialet empirisk spesifisere nøyaktig *hvilke* mekanismer, og hvilke kombinasjoner av mekanismer, som gjør at grupperinger av minoritetsungdommen er overrepresentert som siktede relativt til majoritetsungdommen, *ceteris paribus*. Analyseresultatene kan således tyde på at dataene ikke er gode nok til fullt ut å forklare dette sosiale fenomenet. Analysene gir imidlertid rom for *forsøksvise* forklaringer av den observerte forskjellen.

Det er viktig å merke seg at datamaterialet måler utslag av samfunnets formelle kontrollapparat og vil gjenspeile hvilke grupper og typer forbrytelser håndhevende myndigheter konsentrerer seg om. Det kan således tenkes at forskjellene vi observerer for noen av minoritetsgruppene, gjenspeiler at innvandringsungdom utsettes for mer kontroll enn hva majoritetsungdommen gjør. Dette vil i liten grad skyldes at mange minoritetsungdommer er bosatt i Oslo, hvor den formelle kontrollen er sterkere enn andre steder, ettersom analysene justerer for bosted. Det kan derimot tenkes at politiet oppfatter enkelte grupper av ikke-vestlige minoritetsungdom som mer kriminelle og derfor finner det fornuftig å oftere kontrollere dem. Altså at det dreier seg om en form for *statistisk diskriminering* av ikke-vestlig minoritetsungdom (Arrow 1978). Sollund (2007:184–186) peker på at politiets forhold til minoriteter som er overrepresentert innen gitte typer kriminalitet, er såpass preget av slitasje at det kan lede til stereotyper. Disse stereotypene kan øke politiets kontrollvirksomhet av ulike minoritetsgrupper. Det er imidlertid lite sannsynlig at forskjellene som er observert her, alene kan forklares av at politiet kontrollerer ikke-vestlige minoriteter oftere, og at dette øker denne gruppens risiko for å bli oppdaget. Resultatene her tyder på at det ikke er spesielt sannsynlig at ungdom med synlig minoritetsbak-

grunn utsettes for mer kontroll enn majoritetsungdommen, ettersom det er flere grupper med synlig minoritetsbakgrunn som ikke skiller seg fra majoritetsbefolkningen når det gjelder siktelsesrater.

At utbredelsen av diskriminering ikke er spesielt stor, er derimot ikke ubetydelig i denne sammenheng. Prieur (2004) beskriver hvorledes «summen av de små krenkelser», ikke bare fra politiet, men fra samfunnet i sin helhet, kan virke hindrende for etterkommerungdommens identitetskonstruksjon. Opplevelser av diskriminering og hverdagsrasisme kan derfor fungere som en slags utstøtingsmekanisme fra storsamfunnet for ungdommen (2004:110–111). Fremveksten av forskjellige subkulturer *kan* bli en konsekvens av denne utstøtingsmekanismen. Subkulturer vil ofte domineres av holdninger og handlinger som aktivt kommuniserer å være *mot* det etablerte. Det kan lede til atferd som er på kant med loven. Det kan også medføre at ungdommen *iscesetter* seg på en måte som øker deres oppdagelsesrisiko. Sandberg (2005) beskriver hvorledes unge ikke-vestlige minoritetsgutter bevisst spiller på en stereotypi av ikke-vestlige minoriteter som «farlige» for bli respektert på gata. Dersom grupper av ikke-vestlige minoritetsungdom spiller på slike stereotyper, vil dette kunne føre til at politiet kontrollerer disse ungdommene oftere. Samtidig kan det igjen øke frustrasjonen blant dem som i utgangspunktet føler seg lite integrert. Det kan igjen lede til økt sannsynlighet for å begå lovbrudd. En slik situasjon kan minne mye om det klassiske Thomas-teoremet som fremholder at «If men define situations as real, they become real in their consequences» (Thomas og Thomas 1928:572). Sagt med andre ord: Behandles ikke-vestlige minoritetsungdom som om de er mer kriminelle, kan det lede til at de blir mer kriminelle.

I tillegg til at et slikt samspill mellom opplevelser av diskriminering, minoriteters integrering og sosiale identitet kan bidra til å forklare overhypigheten av kriminalitet, er det også plausibelt å anta at *ungdommens innvandringshistorie* spiller inn. La meg her gå litt mer i dybden i innvandringshistorien til gruppene som skiller seg ut med høyest siktelsesrisiko i analysene: *chilenske førstegenerasjonsinnvandrere*.

Chilenere innvandret i hovedsak til Norge fra Pinochet sitt kupp av Allende i 1973 og frem til slutten av 1980-årene og besto stort sett av politiske flyktninger (Brochmann 2003:173). De fleste ungdommene jeg har undersøkt her, kom mot slutten av 1980-årene i relativt ung alder. Det vil si at de var en «del av flyttelasset» til familien, og mest sannsynlig hadde de ikke direkte innvirkning på avgjørelsen om å emigrere. De kan imidlertid ha blitt påvirket av hvordan innvandringshistorien påvirket foreldrene sine og derav familieforholdene. Felles for chilenske innvandrere var et sterkt ønske om å returnere til hjemlandet. Mange hadde således et kortvarig perspektiv

på oppholdet i Norge og prioriterte ofte politisk aktivisme rettet mot hjemlandet fremfor å jobbe seg inn i det norske samfunnet (Brochman 2003:177). Dette gjenspeilte seg blant annet i samfunnstilpasningen til chilenerne i tiden etter at de flyktet til Norge. Mange hadde lav yrkesdeltakelse i åttiårene (Lie 1983, Knocke 1999) og lav motivasjon for lære seg språket (Brochman 2003). En rekke chilenerne var således formelt sett dårlig integrert i det norske samfunnet. Særlig ille kunne dette være for kvinnene, som i liten grad hadde sosial kontakt med andre enn familien. Mange menn opplevde en utilpasshet ved et statusfall i form av å kun få jobber de følte seg overkvalifisert for (Brochman 2003). Et statusfall som for øvrig også gjorde seg gjeldende for pakistanske innvandrere i 1970-årene (Tjemland 2003). Denne utilpassheten ble for mange fedre forsterket av opplevelser fra lengre fengselsopphold i Chile, og mange chilenske fedre slet med psykiske problemer. Familieforholdene til chilenerne kunne således være vanskelige (Brochman 2003:177). At familier har svake bånd mellom medlemmene og lite uformell kontroll, øker sannsynligheten for at ungdommene fra disse familiene skal begå lovbrudd (Hirschi 2001, Øia 2003). Familiers stabilitet operasjonaliseres i analysene ved å se på skilsmisser og separasjoner. Fraværet av skilsmisser og separasjoner er imidlertid ikke det samme som stabile familieforhold. Det kan følgelig tenkes at ustabile familieforhold, som henger sammen med chileneres innvandringshistorie, kan bidra til å forklare deler av de observerte forskjellene.

Konklusjon

Denne studien har for det første vist at det er store variasjoner etter minoritetsungdommens landbakgrunn når det gjelder sannsynligheten for å bli siktet for forbrytelser. En rekke minoritetsgrupper er mindre kriminelle enn majoritetsungdommen. Samtidig skiller minoritetsungdom fra andre land seg ut med signifikant høyere sannsynligheter for å bli siktet.

Et annet funn er at for noen grupperinger av ikke-vestlige minoritetsungdom kan en stor del av overrepresentasjonen forklares av en kombinasjon av ulikheter i demografi, familieforhold og levekårsforhold. For andre grupperinger reduseres forskjellene til majoritetsbefolkningen betraktelig når det tas høyde for disse faktorene, men det gjenstår fremdeles en betydelig forskjell i siktelser. Denne forskjellen *kan* skyldes en kombinasjon av innvandringshistorikk, sosial utstøting, ustabile oppvekst- og familiekår og diskriminering.

Funnene impliserer at det er nyttig å nyansere kategoriseringen av ikke-vestlige innvandrere når man undersøker ungdomskriminalitet. For grove kategoriseringer av ungdommen vil kunne kamuflere eksisterende variasjo-

ner og således ikke tegne et presist nok bilde av kriminalitet blant ungdom. Grove kategoriseringer som ikke-vestlige innvandrere, førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere baseres til dels også på en stereotypi av innvandrerbefolkningen som «ulike fra oss» (Sampson og Wilson 1995). Slike grove kategoriseringer kan både lede til og forsterke en problematisk og unødvendig stigmatisering av ungdom med innvandringsbakgrunn i Norge.

Noter

1. Jeg er en stor takk skyldig Solveig Nakken Abrahamsen for nyttige innspill i arbeidet med denne artikkelen. En takk rettes også til tidsskriftets to anonyme fagfeller og Anders Bakken i TFU-redaksjonen for meget konstruktive tilbakemeldinger.
2. Dataene er registerdata satt sammen av SSB for forskningsprosjektet «Barnevern i Norge 1990–2011» ved NOVA.
3. I datamaterialet inkluderes følgende forbrytelser: vold mot offentlig tjenestemann, forbrytelse mot den alm. orden og fred, narkotikaforbrytelse, forbrytelse mot sedeligheten, forbrytelse mot den personlige frihet, forbrytelse mot liv, legeme og helbred, simpelt tyveri, grovt tyveri, brukstyveri av motorkjøretøy, utpressing og ran, bedrageri og utroskap, skadeverk, heleri og etterfølgende bistand og forbrytelse mot lov om legemidler.
4. Med ikke-vestlig menes fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand og Europa utenom EU/EØS (SSB 2008c).
5. Omregning fra logit til predikerte sannsynligheter gjøres ved $e^{bo+b1X+b2X...}/1+e^{bo+b1X+b2X...}$. (Skog 2004).
6. Betydningen av å være barnevernsklient er ikke statistisk signifikant forskjellig (jf. statistisk interaksjon) for majoritetsungdom og de ulike grupperingene av minoritetsungdom i dette datamaterialet.

Litteratur

- Arrow, K.L. (1973). Models of job discrimination. I Pascal, A. (red.): *Racial discrimination in economic life*. Massachusetts: Lexington books.
- Cohen, S. (1972). *Folk Devils and Moral Panics*. London: MacGibb and Kee.
- Choong, S. (1997). *Policing as social discipline*. Oxford: Clarendon Press.
- Brochmann, G. (2003). 1980-åra – Flyktningene kommer. I Kjelstadli, K. (red.): *Norsk innvandringshistorie. I globaliseringens tid*. Oslo: Pax forlag.
- Christie, N. (1982). *Hvor tett et samfunn?* Oslo: Universitetsforlaget. 2 utgave.
- Christie, N. (1993). *Kriminalitetskontroll som industri*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Clausen, S.-E. (2004). Har barn som mishandles, større risiko for å bli kriminelle? *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 41(12):971–978.
- Devine, P. (1989). Stereotypes and prejudice: Their automatic and controlled components. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56:5–18.

- Drange, I. (2007). *Høytutdannede minoritetkvinnens arbeidsmarkedstilpassning*. Masteroppgave (sosiologi). Oslo, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi: Universitet i Oslo.
- Elliott, D.S., D. Huizinga og S.S. Ageton (1985). *Explaining delinquency and drug use*. Beverly Hills: Sage.
- Farrington, D.P. (2003). Developmental and life-course criminology: Key theoretical and empirical issues – The 2002 Sutherland award address. *Criminology* 41(2):221–256.
- Farrington, D.P. og C. Brandon (2003). *Welsh, Saving Children from a Life of Crime: Early Risk Factors and Effective Interventions*. Oxford: Oxford University Press.
- Fekjær, S.N. (2007). *Nye forskjeller – nye forklaringer? Etniske ulikheter i utdanningsvalg*. Ph.d.-avhandling. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi: Universitet i Oslo.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax.
- Fløtten, T., E. Dahl og A. Grønningsæter (2001). *Den norske fattigdommen: Hvordan arter den seg, hvor lenge varer den, og hva kan vi gjøre med den?* Fafo-notat, 16, Oslo: Fafo.
- Gottfredson, M.R. og T. Hirschi. (1990). *A general theory of Crime*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Hallsworth, S. (2006). Racial Targeting and Social Control: Looking Behind the Police. *Critical Criminology*, Vol. 14(3):293–311.
- Haslund, U. (2004). Kriminalitet – Straffede innvandrere. I: Lars Østby (red.): *Innvandrere i Norge – Hvem er de, og hvordan går det med dem?* SSB notater, 2004/66.
- Hustad, A.E. (2007). *Kriminalitet blant innvandreringdom*. En rapport fra det kriminalitetsforbyggende råd (KRÅD).
- Henriksen, K. (2007). *Fakta om 18 innvandringsgrupper i Norge*. Rapport 2007/29. Statistisk Sentralbyrå.
- Hirschi, T. (2001). *Causes of Delinquency*. Transaction Publishers. Berkeley: University of California Press.
- Henggeler, S.W. (1989). *Delinquency in Adolescence*. Newbury Park, Calif.: Sage Publications.
- Høigård, C. (1997). Kapittel 4: Kriminalitetsbilder og kriminalstatistikk. I Finstad, L. og C. Høigård (red.): *Kriminologi*. Oslo: Pax forlag.
- Johnson, R.E. (1979). *Juvenile Delinquency and its Origin An integrated theoretical approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kalve, T. (2004). Innvandrerbarn i barnevernet: Status 2002, og endring etter 1995. I Lars Østby (red.): *Innvandrere i Norge – Hvem er de, og hvordan går det med dem?* SSB notater, 2004/66.

- Kercher, K. (1988). *Criminology*. I Borgatta, E. og S.K. Cook (red.): *The future of sociology*. California: Sage.
- Kjeldstadli, K. (2003). 1100 år innvandring. I Kjeldstadli, K. (red.): *Norsk innvandringshistorie. I globaliseringens tid*. Oslo: Pax forlag.
- Kristofersen, L. og S.-E. Clausen (2008). *Barnevern og sosialhjelp*. NOVA-notat, nr. 3/08.
- Kuvoame, M. (2005). *Eikaguttene*. Oslo: Rusmiddeletaten.
- Knocke, W. (1999). Kap. 9: The labour market for immigrant women in Sweden: Marginalised women in Low-valued jobs. I Wrench, J., O. Nouria og A. Rea (red.): *Migrants and ethnic minorities on the labour market in Europe*. New York: Palgrave.
- Lie, S.S. (1983). *Immigrant women in Norway. Immigrant women and their work: a study of British, Yugoslavian and Chilean immigrant women*. Hong Kong: Asian research service.
- Martens, P.L. og S. Holmberg (2005). *Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet*. Brå-rapport 2005:17. Stockholm.
- Martens, P.L. (1997). Immigrants, crime, and criminal justice in Sweden. I Tonry, M. (red.): *Ethnicity, crime, and immigration. Comparative and cross-national perspectives*. Crime and Justice. A review of research. Bind 21. Chicago/London: The University of Chicago Press.
- Nielsen, T.M., A.L. Olsen, A.N. Petersen, L. Laursen og D. Larsen (2008). *Innvandrere i Danmark 2008*. København: Danmarks statistikk.
- OMOD (2006). *Ung, svart og norsk*. OMOD-rapport 2006. Oslo.
- Prieur, A. (2004). *Balansekunstner. Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo: Pax Forlag.
- Rogstad, J. (2007). *Demokratisk fellesskap. Politisk inkludering og etnisk mobilisering*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sampson, R.J. og H.J. Laub (1995). *Crime in the making. Pathways and turning points through life*. Cambridge Massachusetts: Harvard University Press.
- Sampson, R.J. og W.J. Wilson (1995). Toward a Theory of Race, Crime, and Urban Inequality. I Hagan, J. og R. Peterson (red.): *Crime and Inequality*. Stanford: Stanford University Press.
- Sutherland, E.H. og D.R. Cressey (1970). *Criminology*. New York: Lippincott.
- Sandberg, S. og W. Pedersen (2006). *Gatekapital*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandberg, S. (2005): Stereotypiens dilemma: Iscenesettelser av etnisitet på gata. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 5:27–46.
- Skardhamar, T. (2006). *Kriminalitet gjennom ungdomstiden blant nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. En analyse av fødselskullet 1977*. SSB Notat 2006/33.

- Skog, O.J. (2004). *Å forklare sosiale fenomen. En regresjonsbasert tilnærming*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Skog, O.J. (2006). *Skam og skade. Noen avvikssosiologiske temaer*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Tjeland, H. (2003). Møtet med det framande – vegen fram mot lov om innvandringsstopp i 1975. I *Norsk innvandringshistorie. I globaliserings tid*. Oslo: Pax forlag.
- Sollund, R.A. (2007). *Tatt for en annen. En feltstudie av relasjonen mellom etniske minoriteter og politiet*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- SSB (2008). Straffereaksjoner, 2007. Mer enn 300 000 straffet: <http://www.ssb.no/straff/> (lesedato 10.02.2009).
- SSB (2008b). Om statistikken: <http://www.ssb.no/emner/03/05/lovbrudde/om.html> (lesedato 14.03.2009).
- SSB (2008c). Ny innvandrerguppering: <http://www.ssb.no/vis/omssb/1gangspubl/art-2008-10-14-01.html> (lesedato 16.11.2008).
- Thomas, W.I og D.S Thomas (1928.). *The child in America: Behavioral Problems and Programs*. New York: Alfred Knopf.
- Øia, T. (2005). *Innvandrerungdom – integrasjon og marginalisering*. NOVA-rapport 20/05
- Øia, T. (2003). *Innvandrerungdom – kultur, identitet og marginalisering*. NOVA-rapport 20/03
- Wikan, U. (1995). *Mot en ny norsk underklasse*. Oslo: Gyldendal.

Summary:

Adolescents with Non-Western Immigrant Backgrounds and Crime

This article examines whether young non-western immigrants are more likely to commit crimes than adolescents without immigrant backgrounds, «all other» things being equal. The analysis is based on a sample of different register data gathered by Statistics Norway in the period 1997–2005 (N=99 299). In addition to information on criminal charges, these data provide useful information about the adolescents' social and demographical backgrounds. The results show no clear connection between immigrant background and the likelihood of being charged for criminal conduct. After controlling for differences in demographic and social risk factors, a number of immigrant groups have higher crime rates compared to adolescents without immigrant backgrounds. In contrast, several other immigrant groups have significantly lower crime rates compared to the majority.